

Okullarda Rehberlik Hizmetlerinin İnternet Üzerinden Yürütülmesine İlişkin Veli, Öğrenci ve Psikolojik Danışmanların Görüşlerinin İncelenmesi

Ahmet Cezmi Savaş¹, Zeynep Hamamcı²

Özet

Bu araştırmanın amacı liselerde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin İnternet üzerinden yürütülmesine ilişkin veli, öğrenci ve psikolojik danışmanların görüşlerinin incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini yansız örnekleme metodu ile seçilen 10 okuldan 336 öğrenci, 142 veli ve 34 psikolojik danışmanı olmak üzere toplam 512 kişidir. Araştırmada veriler uzman görüşü alınarak geliştiren bir ölçek formu ile değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde t testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Araştırmada veli, öğrenci ve psikolojik danışmanlara göre rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin İnternet üzerinden yürütülmesi konusunda daha olumlu görüşleri olduğu bulunmuştur. Ayrıca özel okullarda çalışan psikolojik danışmanların, resmi okullarda çalışan psikolojik danışmanlara göre ve 17 ve üstü yaş grubunda olan öğrencilerin 15 ve altı yaş grubunda olan öğrencilere göre rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin İnternet üzerinden yürütülmesine daha olumlu baktıkları belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: *İnternet, psikolojik danışma, rehberlik, e-rehberlik*

The Study on the Opinions of Parents, Students and School Counselors Concerning the Use of Internet for Counseling and Guidance Services

Abstract

The aim of this study is to analyze the opinions of the students, parents, and school counselors concerning the use of Internet for guidance and counseling purposes at high schools. The sample of the study consisted of 336 students, 142 parents, and 34 school counselors that were selected from 10 schools using unbiased sampling. The data was obtained by a questionnaire developed by experts. One-way Analysis of Variance and t test were used in the analysis of data. The study suggests that the opinions of parents concerning the use of Internet for guidance and counseling are more positive than students and school counselors. According to the findings, private school counselors and the students over 17 have more positive opinions than the state school counselors and the students under 15.

Key Words: *Internet, counseling, guidance, e-guidance*

Giriş

Son yıllarda psikolojik danışma alanında çeşitli nedenlerle danışanlarla yüz yüze görüşmelerin mümkün olmadığı durumlarda, danışanlara ulaşmanın ve iletişim kurmanın yöntem ve teknikleri araştırılmaktadır. Danışanlara uzaktan psikolojik danışma yardımının sağlanması yönündeki ilk çabalar

kriz durumlarında telefonla psikolojik danışma yardımının verilmesi ile başlamıştır. Daha sonraki yıllarda ise bilgisayar teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte bilgisayar destekli psikolojik danışma uygulamalarından yararlanılmıştır (Reimer-Reiss, 2000). Son yıllarda İnternet'in yaygın bir kişilerarası iletişim aracı haline gelmesi ile birlikte

¹ Öğretim Görevlisi, Zirve Üniversitesi, cezmisavas@hotmail.com

² Doç.Dr., Gaziantep Üniversitesi, zeynephamamci@hotmail.com

literatürde e-terapi ya da online psikolojik danışma olarak adlandırılan İnternet'e dayalı yeni bir psikolojik danışma uygulaması ortaya çıkmıştır.

İnternet temelli psikolojik danışma (interned-based counseling), web temelli psikolojik danışma (web counseling), siber-danışma (cyber-counseling), tele psikolojik danışmanlık (tele-counseling), online psikolojik danışma (online-counseling), e-danışma (e-counseling) gibi değişik kavramlarla ifade edilen (Chester ve Glass, 2006; Elleven ve Allen, 2004) bu uygulama, elektronik posta, sohbet odaları ve video konferans gibi yöntemlerden yararlanılarak, elektronik ortamda bir danışma ilişkisine girilmesini ifade etmektedir (Chester ve Glass, 2006).

İnternet üzerinden psikolojik danışma yurt dışında depresyon, kaygı bozukları gibi birçok psikiyatrik hastalıkların tedavisinde tek başına ya da klasik tedavi yaklaşımlarla birleştirilerek uygulanmaktadır (Bouchard, Payeur, Rivard, Allard, Paquin, Renauld ve Goyer, 2000; King, Engi ve Poulos, 1998). Ayrıca evlilik ve aile danışmanlığı (Jencious ve Sager, 2001), mesleki danışma (Kirk, 2000; Malone, Miller, ve Hargraves, 2001) ve grupla psikolojik danışma (Houston, Cooper, ve Ford, 2002) uygulamalarında İnternet ve bilgisayar teknolojilerinden yararlanılmaktadır.

Yurtdışında İnternet, psikolojik danışmanların uzaktan mesleki eğitimi (Stevens, Dobrovolny, Kent, ve Shulman, 2003; Wilczenski, ve Coomey, 2006), danışma uygulamaları ilgili uzmanlardan süpervizyon alma (Myrick ve Sabella, 1995; Watson, 2003) ve danışmanlar arasında iletişimin sağlanması (Rust, 1995) amacıyla da kullanılmaktadır. 1990'lı yıllardan itibaren ise literatürde okul rehberlik hizmetlerinde teknolojinin kullanımı tartışılmaya başlanılmıştır. İlgili yayınlarda teknolojinin okul rehberlik hizmetlerinde kullanımının sunulan hizmetin kalitesi artıracığı vurgulanmaktadır (Casey, 1995; Gerler ve Edwin, 1995; Van Horn ve Myrick, 2001). Yurtdışında İnternet dayalı uygulamalar incelendiğinde ise bazı okullarda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine yönelik web sitelerinin olduğu, bu sitelerde İnternet üzerinden veli ve öğrencilere gönderilmek üzere elektronik bültenlerin hazırlandığı,

mesleki rehberlikle ilgili bilgileri ileten web sayfalarının olduğu (Van-Horn ve Myrick, 2000), ayrıca İnternet üzerinden psikoeğitim amaçlı uygulamaların gerçekleştirildiği (Lau, Zhao, Gao, ve Shah, 2006) ve psikolojik ölçme araçlarının uygulandığı görülmektedir. Fakat hem Rochlen,, Beretvas, ve Zack (2004) hem de Chang ve Chang (2004) yaptıkları incelemede üniversite öğrencilerinin İnternet üzerinden psikolojik danışma yardımı almaya göre geleneksel yüz yüze yaklaşıma daha olumlu baktıkları bulunmuştur.

Ülkemizde ise rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde İnternet ve bilgisayar teknolojilerinin kullanımı çok sınırlıdır. Bu alanda ilk olarak bilgisayar destekli mesleki rehberlik programı 1990 yılında ÖSYM'de Kuzgun ve Sözalın tarafından hazırlanmıştır. Fakat Bilgisayarlı Meslek Rehberliği (BİLDEMİR) adı verilen bu program 1999 yılında ÖSS sistemindeki değişiklik nedeniyle ancak 9 yıl uygulanabilmiştir (Kuzgun ve Sözalın, 2000). Bunun dışında İnternet üzerinden psikolojik danışma yardımı sunan bazı web siteleri bulunmaktadır. Online psikolojik danışma hizmeti sunan bu web siteleri üzerinden daha çok elektronik posta ya da çevrimiçi görüşme bireysel terapi uygulamaları gerçekleştirilmektedir Okullarda ise İnternet üzerinden uygulanan psikolojik danışma programları henüz bulunmamaktadır. Ancak bazı eğitim kurumlarının web sitelerinde rehberlik sayfaları bulunmakta olup, meslek tanıtımı, ders çalışma stratejileri, sınav kaygısı gibi konularda kısa bilgilere yer verilmektedir. Ülkemizde üniversite öğrencilerine yönelik Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik hizmetlerinin çevrimiçi (online) nasıl verilebileceği ve uygulamadaki etik sorunlar üzerine yeni yeni çalışmalar yapılmaktadır (Hamamcı, 2007).

Bununla birlikte ülkemizde okullarda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesinde birtakım problemlerin olduğu görülmektedir. Bunlardan en önemlisi okullarda çalışan psikolojik danışman azlığı ve psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısının fazlalığıdır. Birçok okulda psikolojik danışman başına 500 civarı öğrenci düşerken, bazı illerde ise bu sayı 3500 öğrenciye kadar çıkmaktadır (Hatunoğlu ve Hatunoğlu, 2006). psikolojik danışmanların karşılaştığı önemli

problemlerden biri de velilerle iletişimin sınırlılığıdır (Hamamcı, Murat ve Çoban, 2004). Okullarda belirtilen bu problemler dışında psikolojik danışmanların çalışma odalarının olmaması, araç-gereçlerin yetersizliği, yöneticilerin ve öğretmenlerin yeterli rehberlik anlayışına sahip olmamaları ve hizmetlerin yürütülmesinde psikolojik danışmana destek ve yardım sağlamamaları gibi daha pek sorununun yaşandığı görülmektedir.

Bu sorunların giderilmesine ve sunulan hizmetlerin kalitesinin artırılmasına yönelik bir öneri, İnternet ve bilgisayar gibi teknolojik yeniliklerin okullarda yürütülen rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde de kullanılmasıdır. Örneğin okulların web sayfası içinde rehberlik servisi kendine özel bir bölüm oluşturulabilir. Burada veliler ve öğrenciler için bazı önemli bilgiler ve kaynaklar sunulabilir, rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti tanıtılabilir. Ayrıca İnternet üzerinden rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmeti uygulanırsa okula gelmeyen bir veli evinde veya işyerinde istediği anda İnternet'e bağlanıp okulun psikolojik danışmanı ya da çocuğunun sınıf öğretmeni elektronik posta yolu ile görüşebilir. Ayrıca veli kendisine verilen özel şifre ile çocuğunun akademik başarısını, devam durumunu, kişisel gelişimini ve çocuğuyla ilgili öğretmen görüşlerini okulun web sayfasından takip edebilir. Bunu yanında çeşitli araçlar (e-posta, forum, sohbet, tartışma listeleri vb.) yardımıyla öğrenciler ile psikolojik danışmanı arasında iletişim daha kolay sağlanabilir. Böylece rehberlik servisine gelip görüşmeye çekinen öğrenciler e-posta ile görüşme için randevu alabilir ya da herhangi bir konuda bilgi sorabilir, sorunlarını İnternet üzerinden e-posta göndererek ya da psikolojik danışman tarafından açılan sohbet odaları vasıtasıyla daha rahat açıklayabilirler. Ayrıca okullarda sınav kaygısı gibi konularda öğrencilere yönelik programlar hazırlanıp İnternet üzerinden uygulanabilir.

Ancak ülkemizde okullarda İnternet üzerinden psikolojik danışma ve rehberlik programlarının uygulanabilmesinin bir takım sınırlılıkları bulunmaktadır. Son yıllarda eğitime %100 katkı projesi kapsamında her okula bilgisayar ve İnternet desteği olmasına rağmen bazı okullarda yeterli teknolojik altyapı bulunmayabilir. Bilgisayarı olan her okulda

da İnternet bağlantısı olmayabilir. Ayrıca bu hizmetin okullarda uygulanabilmesi psikolojik danışmanların, velilerin ve öğrencilerin bilgisayar ve İnternet gibi olanaklara ve bunların kullanımı için gerekli bilgi ve becerilere sahip olmaları gerekmektedir.

Ülkemizde İnternet teknolojisinin rehberlik ve psikolojik danışma alanında yararlanılmasına geçilmeden önce bu hizmetlerden yararlanacak kişilerin ve psikolojik danışmanların İnternet üzerinden rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin sunulmasına ilişkin görüşlerinin bilinmesi de önemli olabilir. Ülkemizde İnternet üzerinden rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin sağlanması konusunda bireylerin görüşleri inceleyen bir araştırma bulunmamaktadır. Yurtdışında ise genellikle üniversite öğrencilerinin (Chang ve Chang, 2004) ya da İnternet üzerinden psikolojik danışma alan bireylerin (Liebert, Archer, ve Munson, 2006; Young, 2005) İnternet üzerinden psikolojik danışmanlık almaya ilişkin görüşleri incelenmiştir. Ülkemiz koşulları içinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin sunulmasında İnternet teknolojisinden yararlanılması konusunda bireylerin görüşlerini inceleyen bir araştırmanın yapılması ilerideki uygulamalar açısından yararlı bilgiler sunabilir.

Bu gerekçe ile bu çalışmada, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin İnternet üzerinden yürütülmesine ilişkin öğrenci, veli ve psikolojik danışmanların görüşleri incelenmiştir. Araştırmada bireylerin sosyo-demografik özellikleri (cinsiyet, yaş vb.), çalışma yaşamına ilişkin özellikler (eğitimi, branşları vb.) ve bilgisayar alt yapılarına göre İnternet üzerinden rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerine ilişkin görüşlerinde göre fark olup olmadığı incelenmiştir. Bu gerekçeler nedeniyle belki tüm okullarda İnternet üzerinden rehberlik ve psikolojik danışma hizmetinin sunulması gerçekleştirilemese bile, bu sistemin uygulanmasına daha fazla olanaklara sahip özel okullardan başlanabilir. Ayrıca başlangıçta rehberlik ve psikolojik danışmanın tüm hizmet alanlarında olmasa bile, psikolojik danışmanların öğrenci ve velilerle iletişimlerinin sağlanması ve onlara ulaşılması amacıyla bu sistemden yararlanılabilir.

Yöntem

Örneklem

Araştırmanın evreni Gaziantep ilindeki liselerde okuyan öğrenciler, onların velileri ve psikolojik danışmanlarından oluşmaktadır. Araştırmanın örnekleme yöntemi ise yansız örnekleme metodu ile seçilen 10 okuldan toplam 336 öğrenci, 142 veli ve 34 psikolojik danışmandır. Öğrencilerin % 55,4'ü kız, % 67,9'u 9.sınıf öğrencisi olup % 86,9'u resmi lisede eğitim görmektedir. Öğrenci velilerinin ise % 53,6'sı erkek, % 43'ü 40-45 yaş arasında olup, % 48,3'ü de ilköğretim mezunudur. Velilerin % 61,3'ü çalışmaktadır. Çoğunluğunun (% 45,8) 3 veya 4 çocuğu bulunmaktadır. Psikolojik danışmanların ise % 64,7'si erkek olup % 82,4'ü lisans mezunudur, ayrıca % 50'si resmi okulda çalışmaktadır.

Veri Toplama Araçları

"Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinde İnternet'in Kullanılmasına İlişkin Görüş Ölçeği" bireylerin rehberlik ve psikolojik hizmetlerinde İnternet ve bilgisayar teknolojilerinden yararlanılması konusunda görüşleri değerlendirilmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek geliştirilirken öncelikle kaynak taranması yapılarak benzer çalışmalarda kullanılan ölçme araçları (Rochlen, Beretvas ve Zack, 2004) incelenmiştir. Kaynak taramasından sonra uzman görüşü alınarak 20 maddeden oluşan, 4'lü likert tipinde bir ölçek formu hazırlanmıştır. Ankete verilen tepkiler: 1: hiç yararlı olmaz, 2: biraz yararlı olur, 3: oldukça yararlı olur, 4: çok yararlı olur şeklinde düzenlenmiştir. Ankette İnternet üzerinden rehberlik ve psikolojik hizmetlerin uygulamasına ilişkin sorularda e-posta yolu ile görüşme, İnternette bilgi takibi, bilgisayar programı, randevuların İnternet'ten alınması, sorunları iletmede İnternet'in kullanılması, e-mail grupları kurulması, çevrimiçi (online) rehberlik, bilgi saklama, video konferans, meslek danışmanlığı, sınıf öğretmenleri ile iletişim gibi konular yer almaktadır. Bu ölçekten alınabilecek en düşük puan 20, en yüksek puan ise 80'dir. Ölçekten alınacak yüksek puan bireylerin İnternet üzerinden rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin görüşlerinin olumlu olduğunu göstermektedir. Ölçeğin başında katılımcıların (öğrenci, veli ve psikolojik

danışmanı) demografik değişkenleri (cinsiyet, yaş, okul türü vb.) ile ilgili bilgileri sorulmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen veriler SPSS paket programında değerlendirilmiştir. Verilerin istatistiksel analizinde ölçeğin korelasyon katsayısına bakılmıştır. Uygulanan anketler sonucunda Cronbach Alpha değeri 0.89 olarak bulunmuştur. Çıkan sonuçta göre uygulanan ölçeğin güvenilirliği yüksek çıkmıştır. ($p < 0.05$) Bu ölçeğin veli, öğrenci ve psikolojik danışmanlara yapılması uygundur.

Verilerin Toplanması

Ölçek öğrencilere sınıflarında gruplar halinde, okul psikolojik danışmanlara da iş yerlerinde araştırmacılar tarafından uygulanmıştır. Ölçek bir kısım velilere veli toplantılarında uygulanmıştır. Bu toplantılara gelmeyen velilere de ölçek öğrencileri vasıtasıyla evlerinde uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada önce öğrenci, veli ve psikolojik danışmanların İnternet üzerinden rehberlik ve psikolojik danışmanlık almaya ilişkin görüşlerinde bir fark olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Araştırmada bireylerin sosyo-demografik özellikleri (cinsiyet, yaş vb.), çalışma yaşamına ilişkin özellikler (eğitimi, branşları vb.) ve bilgisayar alt yapılarına göre İnternet üzerinden rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerine ilişkin görüşlerinde göre fark olup olmadığı ise t testi ile incelenmiştir. Verilerin analizinde, özellikle 3 ayrı hedef kitle olması (veli, öğrenci ve psikolojik danışman) olması, yani grup sayısının fazla olması ikili karşılaştırmalarda hata payının artmasına yol açmaktadır. Bu nedenle Bonferroni düzeltmesi (correction) yapılmıştır. Bonferroni düzeltmesi anlamlılık düzeyi / grup sayısı formülü ile belirlenmektedir (Vialatte ve Cichocki, 2008). Bu araştırmada anlamlılık düzeyi Bonferroni düzeltmesi ile grup sayısı 3 olduğu için $0.05/3 = 0.016$ olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla gruplar arasındaki farkın test edilmesi için kullanılan tek yönlü varyans analizinde anlamlılık düzeyi 0.016 olarak alınmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan bireylerin Liselerde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetlerinde İnternet'in Kullanımına İlişkin

Görüş Ölçeğinden aldıkları toplam puanların ortalamaları, standart sapmaları ve tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Öğrenci, Veli, Psikolojik Danışmanların Liselerde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetlerinde İnternet’in Kullanılmasına İlişkin Görüş Ölçeğinden Aldıkları Toplam Puanların Ortalaması, Standart Sapmaları ve Varyans Analizi Sonuçları

Değişken	N	Ortalamalar	SS	F	
Grup	Öğrenciler	336	58.2	11.9	6.55 *
	Veliler	142	62.2	10.2	
	Psikolojik Danışmanlar	34	59.2	11.4	

Tablo 1’e göre öğrenci, veli ve psikolojik danışmanın İnternet üzerinden rehberlik ve psikolojik danışmanlık almaya ilişkin görüşlerinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($F=6.55$, $p<.05$). Tablo 1 sunulan ortalamalar incelendiğinde tüm grupların puan ortalamaları % 50 barajının üzerinde olduğu için; araştırma grubunun İnternet üzerinden rehberlik ve psikolojik danışmanlık almaya ilişkin görüşlerinin genel olarak olumlu olduğu söylenebilir. Bununla birlikte en yüksek ortalamaların velilere ($\bar{X}=62.2$, $SS=10.2$), en düşük ortalamaların ise öğrencilere ($\bar{X}=58.2$, $SS=11.9$) ait olduğu anlaşılmaktadır. psikolojik danışmanların ortalamaları ile öğrencilerin ortalamaları birbirine yakın çıkmıştır. Yapılan çoklu karşılaştırmalar Tukey testi sonuçlarına göre bireylerin İnternet üzerinden rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerine ilişkin görüşlerinde anlamlı bir düzeyde bir fark olduğu bulunmuştur ($p<.05$). Buna göre öğrenci velilerinin, öğrencilerden ve psikolojik danışmanlarından anlamlı şekilde daha olumlu görüşe sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 2’de ise öğrenci, veli ve psikolojik danışmanların Liselerde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetlerinde İnternet’in Kullanılmasına İlişkin Görüş Ölçeğinin her bir maddesinden aldıkları toplam puanların ortalaması, standart sapmaları ve tek yönlü varyans analizi sonuçları sunulmaktadır.

Tablo 2’ye göre ölçeğin 1., 3., 7., 10., 14., 15., 18., ve 20. maddelerinde veliler, öğrenciler ve psikolojik danışmanların İnternet üzerinden yardım almaya ilişkin görüşlerinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Öğrenci velilerinin Liselerde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetlerinde İnternet’in Kullanılmasına İlişkin Görüş Ölçeğinde, İnternet üzerinden bireylere test veya ölçek gibi ölçme araçları uygulanırsa, izinleri dahilinde öğrencilerin birtakım kişisel bilgilerini (sınıf öğretmeni ve psikolojik danışmanın görüşleri, kişisel gelişimi vb.) bilgisayara yüklenip öğrenci veya velilerin şifreleri ile bu bilgileri İnternet’ten takip edebilmeleri sağlanırsa, kurum web sayfasında her sınıf için öğrenci, öğretmen, veli, psikolojik danışmanın katılabileceği sohbet odaları açılırsa, psikolojik danışmanına her an çevrimiçi (online) olarak İnternet’ten erişilebilirse, bireyler her türlü sorunlarını rehberlik birimine İnternet yoluyla bildirirse, İnternet üzerinden video konferans yöntemi ile veli görüşmeleri yapılırsa, sınıf öğretmenleri ile psikolojik danışmanlar arasındaki iletişim İnternet üzerinden gerçekleştirilirse maddelerine velilerin öğrenciler ve psikolojik danışmanlarına göre daha olumlu baktığı söylenebilir.

Psikolojik danışmanların ölçeğin “psikolojik danışmanı ile görüşme talepleri, randevuları İnternet yoluyla yapılırsa” maddesine, “okulun web sayfasında yararlı eğitim, meslek ve kişisel konularla ilgili bilgilerine yer verilirse”, “öğrenci ile ilgili bilgileri saklamak için bilgisayarlar kullanılırsa” maddelerinde, öğrencilerin ise “ölçeğin sorunlara İnternet’te kimlik gizleyerek belirtip çözüm ararsa” ve “sohbet odaları oluşturup aynı anda benzer sorunları olan öğrencilerle görüşme yapılırsa” maddelerinde olumlu görüşleri olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin İnternet üzerinden rehberlik ve psikolojik danışmanlık almaya ilişkin

Tablo 2. Öğrenci, Veli ve Psikolojik Danışmanlarının Liselerde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetlerinde İnternet'in Kullanılmasına İlişkin Görüş Ölçeğinden Aldıkları Puanların Ortalaması, Standart Sapmaları ve Varyans Analizi Sonuçları

Ölçek Maddeleri		N	Ortalamalar	SS	F
1. Öğrenciler rehberlikle ilgili konularda bilgi almak için psikolojik danışmanı ile e-posta (e-mail) alışverişinde bulunursa	Öğrenci	336	3.00	.93	1.88
	Veli	142	3.18	.97	
	Psikolojik danışman	34	3.05	.91	
2. Okulun web sayfasında yararlı eğitim, meslek ve kişisel konularla ilgili bilgilerine yer verilirse	Öğrenci	336	3.22	.83	7.61*
	Veli	142	3.49	.69	
	Psikolojik danışman	34	3.55	.61	
3. Okul psikolojik danışmanı ile görüşmeler (psikolojik danışma) İnternet ortamında (çevrimiçi) yapılırsa	Öğrenci	336	2.86	.93	4.74
	Veli	142	3.08	.97	
	Psikolojik danışman	34	2.52	.91	
4. İnternet üzerinde bireylere test veya ölçek gibi ölçme araçları uygulanırsa	Öğrenci	336	2.92	.94	11.1*
	Veli	142	3.12	.93	
	Psikolojik danışman	34	2.26	1.18	
5. Öğrencilerin birtakım kişisel bilgilerini (sınıf öğretmeni ve psikolojik danışmanı görüşleri, kişisel gelişimi vb.) bilgisayara yüklenip ilgili kişilerin bu bilgileri İnternet'ten takip edebilmeleri sağlanırsa	Öğrenci	336	2.79	1.04	13.9*
	Veli	142	3.30	.88	
	Psikolojik danışman	34	2.67	1.09	
6. Kurum web sayfasında her sınıf için öğrenci, öğretmen, veli, psikolojik danışmanının katılabileceği sohbet odaları açılırsa	Öğrenci	336	3.01	.98	3.57*
	Veli	142	3.15	.91	
	Psikolojik danışman	34	2.68	.94	
7. Kişisel gelişimi sağlayacak bazı rehberlik programları bilgisayar ile uygulanırsa	Öğrenci	336	2.91	.97	1.24
	Veli	142	3.01	.88	
	Psikolojik danışman	34	3.11	.64	
8. Okul psikolojik danışmanı ile görüşme talepleri, randevuları İnternet yoluyla yapılırsa	Öğrenci	336	2.46	1.03	7.45*
	Veli	142	2.78	1.04	
	Psikolojik danışman	34	2.94	.81	
9. Bireyler her türlü sorunlarını rehberlik birimine İnternet yoluyla bildirirse	Öğrenci	336	2.57	1.05	4.99*
	Veli	142	2.84	1.02	
	Psikolojik danışman	34	2.32	.91	
10. Bireyler arasında e-mail grupları oluşturularak, bireylere faydalı rehberlik bilgileri içeren e-mailler gönderilirse	Öğrenci	336	2.86	.98	1.21
	Veli	142	2.97	.95	
	Psikolojik danışman	34	3.08	.62	

(Devamı) Tablo 2. Öğrenci, Veli ve Psikolojik Danışmanlarının Liselerde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetlerinde İnternet'in Kullanılmasına İlişkin Görüş Ölçeğinden Aldıkları Puanların Ortalaması, Standart Sapmaları ve Varyans Analizi Sonuçları

Ölçek Maddeleri		N	Ortalamalar	SS	F
11. Okul psikolojik danışmanı her an çevrimiçi olarak İnternet'ten erişilebilirse	Öğrenci	336	2.97	1.02	3.86*
	Veli	142	3.14	.91	
	Psikolojik danışman	34	2.64	.98	
12. Öğrenci ile ilgili bilgileri saklamak için bilgisayarlar kullanılırsa	Öğrenci	336	3.09	1.03	5.65*
	Veli	142	3.37	.81	
	Psikolojik danışman	34	3.44	.70	
13. İnternet üzerinden video konferans yöntemi ile veli görüşmeleri yapılırsa	Öğrenci	336	2.69	1.08	6.16*
	Veli	142	3.05	1.00	
	Psikolojik danışman	34	2.97	.90	
14. Öğrencilere yapılacak meslek danışmanlığında bilgisayar kullanılırsa	Öğrenci	336	3.13	.94	1.48
	Veli	142	3.28	.79	
	Psikolojik danışman	34	3.18	.80	
15. Çeşitli konularda kişisel gelişimi amaçlayan bilgileri içeren CD room veritabanları hazırlanıp bilgi vermek için bunlar kullanılırsa	Öğrenci	336	2.93	.95	2.34
	Veli	142	3.09	.82	
	Psikolojik danışman	34	3.18	.62	
16. Sınıf öğretmenleri ile psikolojik danışmanları arasındaki iletişim İnternet üzerinden gerçekleştirilirse	Öğrenci	336	2.66	.95	4.87*
	Veli	142	2.96	.82	
	Psikolojik danışman	34	2.68	.62	
17. Öğrenciler sorunlarını İnternet'le kimlik gizleyerek belirtip çözüm ararsa	Öğrenci	336	3.14	1.03	5.96*
	Veli	142	2.94	1.05	
	Psikolojik danışman	34	2.56	1.05	
18. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin bir web sayfası oluşturulursa	Öğrenci	336	3.07	.94	1.84
	Veli	142	3.11	.92	
	Psikolojik danışman	34	3.38	.74	
19. Sohbet odaları oluşturup aynı anda benzer sorunları olan öğrencilerle görüşme yapılırsa	Öğrenci	336	3.03	1.01	4.39*
	Veli	142	2.97	.95	
	Psikolojik danışman	34	2.50	1.02	
20. Bireyleri değişik konularda bilgilendirmek için video konferans yöntemi kullanılırsa	Öğrenci	336	2.87	.95	2.45
	Veli	142	3.07	.87	
	Psikolojik danışman	34	2.91	.90	

görüşlerinde cinsiyetlerine ($t = .98, p > .05$), okullarındaki alanlarına (Sayısal, sözel ve eşit ağırlık) ($F = .95, p > .05$), okulda kullanacağı bilgisayar laboratuvarı bulunma durumuna ($t = .74, p > .05$) ve kendilerine ait bir bilgisayara sahip olma durumlarına ($t = .39, p > .05$) göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğrencilerin 4 grup (15 ve altı, 16 yaş, 17 yaş, 18 ve üstü) yaş dağılımı değişkenine göre İnternet üzerinden rehberlik ve psikolojik danışmanlık almaya ilişkin görüşlerinde anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($F = 1.71, p < .05$). Yapılan çoklu karşılaştırmalar testine göre 15 ve altı ($p < .01$) yaş grubundaki öğrenciler ile 17 ile 18 ve üstü yaş arası anlamlı bir düzeyde farklılaşmıştır. ($p < .05$) Öğrencilerden 17 ile 18 ve üstü yaş olanların 15 ve altı yaş grubundaki öğrencilere göre İnternet üzerinden rehberlik ve psikolojik danışmanlık almaya ilişkin ölçekten aldıkları puanların ortalaması daha yüksek bulunmuştur.

Öğrenci velilerinin İnternet üzerinden rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti almaya ilişkin görüşlerinde cinsiyet değişkenine ($t = 1.02, p > .05$), yaş gruplarına (30 yaş ve altı, 31-39 yaş arası, 40-45 yaş arası, 46 yaş ve üstü) ($F = 2.28, p > .05$), öğrenim (ilköğretim, lise ve üniversite mezunu olma) ($F = .68, p > .05$), çalışma ($t = 1.06, p > .05$), ve kendine ait bilgisayar olup olmama durumlarına ($t = .97, p > .05$) göre anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür

Psikolojik danışmanların İnternet üzerinden rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti almaya ilişkin görüşlerinde cinsiyet değişkenine ($t = .65, p > .05$), öğrenim durumu (Lisans ve Yüksek Lisans) ($t = 2.01, p > .05$), yaş dağılımına (30 yaş ve altı, 31-39 yaş arası, 40-45 yaş arası, 46 yaş ve üstü) ($F = .230, p > .05$), mezun oldukları bölüm (alan ve alan dışı) ($t = 1.28, p > .05$) ve kendine ait bilgisayar olup olmama durumuna ($t = .96, p > .05$) göre anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Psikolojik danışmanların İnternet üzerinden rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti almaya ilişkin görüşlerinde çalıştığı okul türü (Özel ve resmi) değişkenine göre ise anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($t = 2.13, p < .05$). Tukey test sonuçlarına göre özel okulda çalışan psikolojik danışmanları resmi okulda çalışan psikolojik danışmanlara göre anlamlı bir şekilde daha olumlu bir görüşe sahiptir.

Tartışma

Öğrenci, veli ve psikolojik danışmanların İnternet üzerinden rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerine karşı görüşlerinin değerlendirilmesi amacıyla yapılan bu araştırma sonucunda öğrenci velilerin öğrencilere ve psikolojik danışmanlara göre daha olumlu bir görüşe sahip oldukları belirlenmiştir. Velilerin daha çok sınıf öğretmeni ve psikolojik danışman ile iletişim kurma, öğrencinin durumunu izleme ve bilgi edinme konularında teknolojik yeniliklerden yararlanmak istedikleri anlaşılmaktadır. Özellikle ülkemizde çalışan anne ve babaların iş yoğunlukları nedeni ile çocuklarının okul durumları ile ilgilenemedikleri gözlenilmektedir. Geleneksel cinsiyet rolü ile birleşerek de bu rolü genellikle anneler üstlenmektedir. Veliler iş veya ev ortamında İnternet'e bağlanarak hem zamandan kazanarak hem de daha kolay bir şekilde çocuklarının sınıf öğretmeni ve psikolojik danışmanı ile iletişim kurabileceklerini ya da çocuklarının durumunu izleyebileceklerini düşünmüş olabilir. Araştırmada ilginç bir bulgu olarak, literatürde okul danışmanlarının sundukları hizmetin kalitesini artırmak amacıyla teknolojik yeniliklerden yararlanmaya ihtiyaç duydukları vurgulanmasına rağmen (Sears ve Granello, 2002), psikolojik danışmanların öğrenci velilerine İnternet üzerinden psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti verilmesine daha az olumlu baktıkları görülmektedir. Psikolojik danışmanlar İnternet'in rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde yararlanılmasını kendilerine ek bir yük getireceklerini düşündükleri ya da nasıl yapacaklarına ilişkin yeterince bilgilerinin olmaması nedeniyle daha olumsuz bir görüşe sahip olabilirler. Öneri olarak Milli Eğitim tarafından organize edilen seminerler vasıtasıyla psikolojik danışmanlar bu konuda daha fazla bilgilendirilmelidir. Psikolojik danışmanların neden bu olaya olumsuz baktıkları konusunda daha ayrıntılı araştırmalar yapılmalıdır. Veli ve öğrencilerin sıcak baktığı araştırma konusu e-rehberlik projesi olarak pilot okullarda uygulanıp fayda maliyet analizi yapılmalıdır.

Bu araştırmanın bir diğer sonucu olarak öğrencilerden kimliklerini gizleyerek uzaktan psikolojik yardım alma yönünden olumlu bir düşüncelerinin olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrenciler okullarında okul rehberlik servisine gittiklerinde etiketlenmelerinde korktukları ya da başvurmaya çekindikleri için bu tür bir düşünceye sahip olmuş olabilir. Araştırmada psikolojik danışmanlar de görüşme talepleri ve randevuların İnternet yolu ile yapılırsa daha yararlı olacaklarına inandıkları görülmektedir. Böylece psikolojik danışmanların da benzer bir kaygıya sahip oldukları söylenebilir.

Ayrıca bu araştırmada öğrencilerin yaşları yükseldikçe İnternet üzerinden rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerine daha olumlu baktıkları bulunmuştur. Genç yaşta öğrenciler İnternet'i daha çok ödev yapma, sohbet etme, oyun vb. aracı gördükleri için İnternet üzerinden rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmeti almayı düşünmemiş olabilirler. Öğrencilerinin yaşları yükseldikçe bilinçlilik düzeylerinin artması ile birlikte İnternet üzerinden rehberlik ve psikolojik danışma hizmetinin sunulmasına daha olumlu düşünmüş olabilirler.

Psikolojik danışmanların İnternet üzerinden rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti almaya ilişkin görüşlerinde çalıştığı okul türünün etkili olduğu bulunmuştur. Özel okul psikolojik danışmanlarının anlamlı bir fark oluşturacak

şekilde İnternet üzerinden rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerine olumlu baktıkları tespit edilmiştir. Bu da özel okullarda olanakların daha fazla olması ve okul idarecilerinin ve öğretmenlerin çalışmayı daha destekleyici bir tutum sergileyeceklerine inanmış olmalarından kaynaklanabilir. Öneri olarak İnternet üzerinden yapılması düşünülen pilot uygulamalar öncelikle özel okullardan seçilmelidir.

Bu araştırmanın önemli sınırlılığı araştırmaya katılan psikolojik danışmanların sayısının az olması ve araştırmanın sadece Gaziantep ilinde gerçekleştirilmesidir. İleride yapılan çalışmalarda farklı illerde daha geniş örneklem grupları kullanılarak bireylerin İnternet üzerinden yürütülmesine ilişkin görüşleri incelenebilir. Ayrıca ileriki araştırmalarda psikolojik danışmanların bu konudaki olumsuz görüşlerinin nedenleri, bireylerin bilgisayar donanımları, bilgisayar ve İnternet kullanma yeterlilikleri ayrıntılı olarak incelenebilir. Aynı zamanda daha sonraki araştırmalarda liselerde görev yapan ders öğretmenleri ve idarecilerin İnternet üzerinden rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti almaya ilişkin görüşleri de incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Alleven, R.K. ve Allen, J. (2004). Applying technology to online counseling: Suggestion for the beginning e-therapist. *Journal of Instructional Psychology*, 31, 3, 223-226.
- Bouchard, S., Payeur, R., Rivard, V., Allard, M., Paquin, B., Renauld, P. ve Goyer, L. (2000). Cognitive behavior therapy for panic disorder with agoraphobia in video conference: Preliminary results. *CyberPsychology ve Behavior*, 3, 999- 1007.
- [Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 27, 2010](http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=12&hid=12&sid=a481b871-b00d-4ae3-be79-f237c8d50a1e%40sessionmgr8-bib3upCasey, J. A. (1995). Developmental issues for school counselors using technology. <i>Elementary School Guidance ve Counseling</i>, 30, 1, 26-34.</p><p>Chang, T. ve Chang, R. (2004). Counseling and the Internet: Asian American and Asian International college students' attitudes toward seeking online professional psychological help. <i>Journal of College Counseling</i>, 7, 1, 140-149.</p><p>Chester, A. ve Glass, C. (2006). Online counseling: A descriptive analysis of therapy of web counseling. <i>Journal of Counseling ve Development</i>, 81, 61-69.</p><p>Gerler, J. ve Edwin, R. (1995). Advancing elementary and middle school counseling through computer technology. <i>Elementary School Guidance ve Counseling</i>, 30, 1, 8-16.</p><p>Güvenç, M. (2001). <i>Okullardaki Rehberlik Faaliyetlerinin Yürütülmesinde Karşılaşılan Güçlükler</i>. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde.</p><p>Hamamcı, Z. (2007). <i>Gelişen Psikolojik Danışma ve Rehberlik (Meslekleşme sürecinde ilerlemeler)</i>. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.</p><p>Hamamcı, Z., Murat, M. ve Çoban, A.E. (2004).</p></div><div data-bbox=)

- Gaziantep'teki Okullarda Çalışan Psikolojik Danışmanların Mesleki Sorunlarının İncelenmesi*. XIII.Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sunulmuş sözlü bildiri. İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Hatunoğlu, A. ve Hatunoğlu, Y. (2006). Okullarda Verilen Rehberlik Hizmetlerinin Problem Alanları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14, 1, 336.
- Houston, T. K., Cooper, L. A., ve Ford, D. E. (2002). Internet support groups for depression: A 1-year prospective cohort study. *American Journal of Psychiatry*, 159, 2062-2068
- Jencius, M. ve Sager, D.E. (2001). The practice of marriage and family counseling in cyberspace. *The Family Journal*, 9, 295-301.
- [Elementary School Guidance and Counseling, 30, 35-44.](http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=12&hid=101&sid=759e0ba6-ee7d-472b-aed8-f5203071f609%40sessionmgr102-bib15upJones, W.P., Harbach, R.L., Coker, J.K., ve Staples, P.A. (2003). Web-assisted vocational test interpretation. <i>Journal of Employment Counseling</i>, 39, 127-137.</p><p>King, S. A., Engi, S., ve Poulos, S. T. (1998). Using the Internet to assist family therapy. <i>British Journal of Guidance and Counseling</i>, 26, 43-52.</p><p>King, S. A., ve Poulos, S. T. (1998). Using the Internet to treat generalized social phobia and avoidant personality disorder. <i>Cyber Psychology ve Behavior</i>, 1, 29-36.</p><p>Kirk, J. J. (2000). Web-assisted career counseling. <i>Journal of Employment Counseling</i>, 37, 146-159.</p><p>Kuzgun, Y. ve Sözalın, S. (2000). <i>Bildemer'99 el kitabı</i>. ÖSYM yayını, Ankara, ss.41-57.</p><p>Leibert, T., Archer, J. ve Munson, J. (2006). An exploratory study of client perceptions of Internet counseling and therapeutic alliance. <i>Journal of Mental Health Counseling</i>, 28,1, 69-83.</p><p>Lou, C., Zhao, Q., Gao, E., ve Shah, I. (2006). Can the Internet be used effectively to provide sex education to young people in China ?. <i>Journal of Adolescent Health</i>, 39,720-728.</p><p>Malone, J. F., Miller, R. M. ve Hargraves, K. (2001). Using the Internet to help college students with career planning. <i>USA Today Magazine</i>, 130, 52-57.</p><p><a href=)
- Özer, R. (1998). *Psikolojik Danışmanların Tükenmişlik Düzeyi Nedenleri ve Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Reimer-Reis, M.(2000). Utilizing distance technology for mental health counseling. *Journal of Mental Health Counseling*, 22, 189-203.
- Rochlen, A.B., Beretvas, S.N. ve Zack, S.Z. (2004). The Online and Face-to-Face Counseling Attitudes Scales: A Validation Study. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development Journal*, 37,11 95-111.
- Rust, E. B (1995). Applications of the International Counselor Network for elementary and middle school counseling. *Elementary School Guidance ve Counseling*, 30, 1,16-26.
- Sampson, J.P.(2000) Using the Internet to enhance testing in counseling, *Journal of Counseling and Development*, 75, 203-212.
- [156](http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=12&hid=12&sid=a481b871-b00d-4ae3-be79-f237c8d50a1e%40sessionmgr8-bib15upSears, S. J., ve Granello, D. H. (2002). School counseling now and in the future: A reaction. <i>Professional School Counseling</i>, 5, 164-171.</p><p>Van Horn, S. M. ve Myrick, R. D. (2001). Computer technology and the 21st century school counselor. <i>Professional School Counseling</i>, 5,2, 124-131.</p><p>Vialatte, F.B. ve Cichocki, A. (2008). Spit Test Bonferonni Correction for QEEG statistical maps. <i>Biological Cybernetics</i>, 98, 208-303.</p><p>Young, K. (2005). An empirical examination of client attitudes toward online counseling. <i>Cyber Psychology ve Behavior</i>, 8, 2, 172-177.</p><p>Wilczenski, F. L. ve Coomey, S. M. (2006). Cyber-communication: finding its place in school counseling practice, education, and professional development. <i>Professional School Counseling</i>, 9, 4, 327-331.</p></div><div data-bbox=)

Summary

Introduction

Recently, Internet has become an inter-personal communication realm where new internet based counseling and guidance applications called "e- therapy or online psychological counseling" have emerged. In Turkey, internet use for guidance and psychological counseling purposes is very limited. Furthermore, currently most of schools are having hard time to manage guidance and counseling services. One of the main reasons is that there are few number of counselors and the unbalanced ratio of guidance/counselor number versus number of students in each school. The other problematic issue is the lack of communication with parents. To resolve these problems and enhance the quality of the counseling services, the new technological methods such as internet and computer based student counseling and guidance are the proposed solutions. In Turkey, the collection of opinions is crucial before launching internet based guidance and psychological counselors and people to benefit internet based guidance and psychological counseling services. In ensuing survey, participating students', parents' and guidance and psychological counselors' thoughts and opinions pertaining to internet based guidance and psychological counseling were collected.

Methodology

The universe of research was high school students, parents and high school counselors who are living Gaziantep city in Turkey. The sample of research was 336 students from 10 high schools, 142 parents and 34 psychological counselors who were selected by unbiased research sampling method. "Opinion scale of use of internet in psychological counseling and guidance services" was developed to collect and evaluate the individuals' opinions regarding the use of internet and new computer technologies in psychological counseling and guidance services. The surveys for group of students in their classrooms, and for guidance psychological counselors in their work places were carried out by researchers. In survey firstly, one way analysis of variance was used to identify any differing opinions among participating students, parents and counselors.

Moreover, t test was also implemented to evaluate the different opinions on internet based guidance and psychological counseling among the participants in socio-demographic features i.e. gender, age etc. Educational background i.e. majors, education level, etc. and also computer knowledge.

Findings

The general result obtained form the survey was positive towards to internet based guidance and psychological counseling. Parents think more highly about the use of internet in guidance and psychological counseling than students and psychological counselors. According to results, 17&18 years old students scored higher than 15 years old students in opinion scale of the use of internet in psychological counseling and guidance services. The counselors working in private schools were found to be more reasonable sympathetic to the internet based psychological counseling and guidance idea than those working in public schools in Tukey test.

Discussion

One of the interesting results was, the counselors were found to be less supportive than students' parents, although psychological counselors have uttered the necessity of new technological application for guidance and counseling. Counselors are less inclined to the use of internet in delivering guidance and counseling to students, because they may assume that the internet based counseling will create more burden on their shoulders or have insufficient knowledge of how to handle the internet based method. More studies are needed to elucidate the underlying reasons of why psychological counselors are against or relatively less supportive to the internet based guidance and psychological counseling. Projects that are considered positive by parents and students should be executed as "e-counseling" pilot projects to selected schools where cost and benefit can be successfully analyzed. Private school counselors are distinctly supportive to the internet based counseling. This result mainly indicates that private school counselors possess more resources and are surrounded by supportive administration and staff. As

for the future suggestion, the internet based pilot projects ought to be first implemented to private schools. Caveats of the current study are that number of participating private schools was low and conducted only in Gaziantep city. For future studies, wider and diverse sample group(s) in different cities should be performed. On the other hand, reasons of different thoughts about the internet

based counseling, individual computer capabilities and internet knowledge can also be included in the new studies. Consequently, for future studies opinions of teachers and administrative staff for use of internet in guidance and psychological counseling can be obtained and further investigated.

